

AGORA

Biblioteket i midten af demokratiet



Bag AGORA-projektet står de otte biblioteker Favrskov, Herning, Horsens, Randers, Silkeborg, Skive, Viborg og Aarhus.

Projektet er støttet af Udviklingspuljen for folkebiblioteker og pædagogiske læringscentre, Slots- og Kulturstyrelsen.

Har du spørgsmål eller kommentarer til dette hæftes indhold eller AGORA-projektet, så tag endelig fat i projektleder, Jeppe Kirketerp: bibjki@herning.dk.

Find den digitale version af hæftet samt den digitale version af AGORA Værktøjskassen her:



www.herningbib.dk/agora

Forord

Folkebibliotekerne har en lang tradition for at understøtte demokratiet. Da den første bibliotekslov blev vedtaget i 1920, fremgik det af formålsparagraffen, at bibliotekerne skulle virke for oplysning. Det er afgørende i et demokrati, da oplyste borgere er en forudsætning for et velfungerende samfund. Bibliotekerne understøtter dermed demokratiet ved at give fri og lige adgang til information.

Det er stadig en vigtig opgave for bibliotekerne, nu mere end hundrede år efter den første bibliotekslov. Men siden årtusindskiftet er bibliotekerne langsomt begyndt at understøtte demokratiet på nye måder, hvilket AGORA-projektet er et rigtig godt eksempel på. I denne publikation kan du læse om erfaringerne fra projektet, hvor der identificeres seks demokratiroller, som bibliotekerne kan påtage sig: folkeoplysning, demokratisk øvebane, stemmegiver, rum for indflydelse, rum for debat og samtale samt rum for handling og fællesskab.

AGORA-projektet viser med al tydelighed, at demokrati i en nutidig bibliotekssammenhæng er andet og mere end blot at stille information til rådighed. I dag er biblioteket også et sted for demokratisk dannelse, en arena for offentlig samtale og et sted, hvor der er mulighed for demokratisk deltagelse og indflydelse.

Hvis man som jeg kan tilslutte sig, at demokrati er et uafsluttet projekt, så betyder det, at denne publikation ikke er den endelige opskrift. Men den er et godt sted at begynde, hvis man som bibliotek ønsker at kvalificere sine demokratiunderstøttende tiltag.

God læselyst!

Casper Hvenegaard Rasmussen

Indhold:

04 AGORA

– Biblioteket i midten af demokratiet

05 Projekt AGORA

– Otte biblioteker går sammen

06 Hvad er AGORA Værktøjskassen

– og hvordan kan I bruge den?

07 Hvad er Demokratirollemodellen

– og hvordan kan I bruge den?

09 Demokratirollemodellen

AGORA

- Biblioteket i midten af demokratiet

Vi lever i en tid med globale kriser og hastige forandringer. Vi ser en stigende digitalisering af samfundet med sociale medier, AI og indflydelsesrige tech-giganter, der forandrer den demokratiske samtale. Vi oplever polarisering og en offentlig samtale, som påvirkes af misinformation – og en spirende mistillid til vores fælles institutioner.

Midt i denne virkelighed står folkebibliotekerne. Centralt i demokratiet som en af de institutioner i Danmark, borgerne har allerstørst tillid til – et sted, hvor borgerne møder et åbent, gratis og demokratisk rum. For biblioteket tilbyder noget unikt: fordybelse, faktuel viden, kritisk refleksion, demokratisk samtale og handling. Et lokalt mødested for borgerne, hvor fællesskabet og viden er rammen, og hvor samtaler kan finde sted uden de digitale mediers tempo og konfliktniveau.

Biblioteket er et samlende kraftcenter i en tid, hvor splittelse let får overtaget. Derfor er folkebibliotekerne ikke blot vigtige – de er nødvendige for demokratiets bæredygtighed og videre udvikling.

Rundt om i landet arbejder biblioteker allerede aktivt med demokrati gennem debatter, oplæg, workshops, vidensformidling og meget mere. Men måske er tiden kommet til at gå endnu dybere? Til at udvikle mere involverende og målrettede demokratiaktiviteter, der både styrker borgernes deltagelse og bibliotekernes egen forståelse af deres demokratiske rolle? Måske skal vi undersøge, hvordan vores nuværende arbejde understøtter demokrati – og hvad det betyder for både institutionens identitet og borgerne?

Projektet bliver til

Netop disse refleksioner blev startskuddet til projekt AGORA – Biblioteket i midten af demokratiet, som blev igangsat i december 2023 og afsluttet i maj 2026.

Projektet er støttet af Slots- og Kulturstyrelsen, med Herning Bibliotekerne som projektleder, og har samlet otte midtjyske biblioteker: Favrskov, Herning, Horsens, Randers, Silkeborg, Skive, Viborg og Aarhus. Sammen har de arbejdet for at udforske og kvalificere folkebibliotekernes rolle som demokratiske fyrtårne – i lokalsamfundet og i Danmark som helhed.

Projekt AGORA

- Otte biblioteker går sammen

Med projektet ønskede vi at undersøge, hvordan den demokratiske samtale udfolder sig på de danske folkebiblioteker. Hvilke roller kan – og bør – bibliotekerne tage på sig som centrale aktører i det danske demokrati? Og hvordan ser det ud i praksis?

Projektet har stået på to ben:

1. Et lokalt forankret praksisarbejde, hvor hvert af de otte biblioteker har gennemført en række demokratiaktiviteter, og
2. En fælles udviklingsindsats, hvor vi løbende har samlet op på erfaringer, delt viden og udviklet ny praksis i fællesskab.

Med afsæt i prøvehandlinger, inspiration fra eksterne eksperter og analyser af både eksisterende og nye demokratiaktiviteter, har vi arbejdet os frem mod et fælles sprog for bibliotekernes demokratiske rolle. Dette arbejde er mundet ud i en ny model, som vi kalder **Demokratirollemodellen**.

Derudover har projektet resulteret i en analyse og systematiseret samling af de metoder og værktøjer, vi har brugt undervejs i vores demokratiarbejde. Denne samling af værktøjer kalder vi **AGORA Værktøjskassen**, og den findes både som fysisk boks og i digital form.

I dette hæfte kan I læse meget mere om begge produkter – og få inspiration til, hvordan I kan bringe demokratirollemodellen og værktøjskassen i spil i jeres eget lokale demokratiarbejde.

Vi håber, at modellen og værktøjskassen kan skabe lige så stor værdi for jer, som de har for os.

Har I spørgsmål, eller ønsker I at høre mere om de konkrete aktiviteter og erfaringer, så kontakt os endelig.

God fornøjelse med jeres fortsatte demokratiarbejde!

Hvad er AGORA Værktøjskassen

– og hvordan kan I bruge den?

I løbet af AGORA-projektet har vi på de otte deltagende biblioteker eksperimenteret og eksekveret en lang række prøvehandlinger i forbindelse med vores demokratiaktiviteter, hvor vi bl.a. har afprøvet mange forskellige formater, greb og tilgange. Dette har ført til megen værdifuld læring og erfaringsudveksling på tværs af bibliotekerne, og samtidig har det åbnet vores øjne for (nogle af) de mange værktøjer, vi kan anvende på bibliotekerne til at skabe vellykkede demokratiaktiviteter.

I AGORA Værktøjskassen – der både findes som fysisk boks og digital version – har vi samlet disse værktøjer, så demokratimedarbejdere på tværs af hele landet kan få glæde af dem.

Værktøjskassen omfatter i alt 43 værktøjer fordelt på seks kategorier:

- Borgerinvolvering
- Det fysiske rum
- Faste koncepter
- Planlægning og evaluering
- Strategisk målgruppearbejde
- Øget deltagelse

I kan bruge værktøjskassen i udvikling, planlægning og eksekvering af demokratiaktiviteter på jeres lokale bibliotek. Dyk ned i de enkelte værktøjer i boksen og find inspiration – eller gå målrettet efter en af de seks kategorier, hvis I fx ønsker at blive klogere på, hvordan I kan komme i gang med "Strategisk målgruppearbejde".

I kan også bruge værktøjskassen i samspil med demokratirollemodellen. Læs mere om dette på de kommende sider.

Bemærk: Værktøjerne er en sammenskrivning af flere bibliotekers input. Eksemplerne kunne desuden have været fra andre biblioteker end det nævnte, men er udvalgt for bedst muligt at kunne illustrere brugen af det pågældende værktøj.

Kontakt os, hvis I ønsker en fysisk værktøjskasse tilsendt. Vi har et begrænset antal, men fordeler kasserne efter først til mølle. Herefter vil man kunne bestille kasserne for et mindre beløb.

Den digitale version af værktøjskassen finder I her: www.herningbib.dk/agora eller scan QR-koden på side 2.

Hvad er Demokratirollemodellen

– og hvordan kan I bruge den?

Demokratirollemodellen omfatter seks forskellige roller, som vi i AGORA-projektet har identificeret, at folkebibliotekerne kan indtage i forbindelse med vores demokratiunderstøttende aktiviteter (se modellen på side 9).

I kan anvende rollerne og modellen, når I arbejder på et strategisk niveau med bibliotekets demokratiindsats, og/eller når I udvikler og planlægger konkrete demokratiaktiviteter.

Demokratirollemodellen kan hjælpe jer med at:

- Sætte en klar retning for bibliotekets demokratiarbejde
- Beslutte, hvilke indsatses der giver mest mening i relation til bibliotekets lokale kontekst
- Undgå at I "vil det hele på én gang"
- Sikre sammenhæng mellem strategi, aktiviteter og ressourcer

Måske vægter I en bred demokratiindsats med aktiviteter, der rummer alle seks roller – eller måske ønsker I at sætte særligt ind på en enkelt

af rollerne i en periode. Rollerne kan hjælpe til at skabe en øget bevidsthed om, hvilken del af bibliotekets demokrati-opgave, I arbejder med hvornår – og hvorfor. Den giver jer altså mulighed for *strategisk retning og prioritering*.

Samtidig kan modellen hjælpe jer med at *styrke kvaliteten* i de enkelte demokratiaktiviteter ved bl.a. at sikre, at I:

- Vælger de metoder, som bedst matcher rollerne (fx facilitering, undervisning, kuratering af information mv.)
- Ved, hvor I skal sætte ind med kompetenceudvikling (fordi I ved, hvad den enkelte rolle kræver)
- Kan arbejde mere systematisk med evaluering mv.

Og endelig giver modellen jer et *fælles sprog og forståelse*, som både styrker den interne koordinering og faglige refleksion – men som også gør jer skarpere, når I over for eksterne samarbejdspartnere skal sætte ord på, hvad det er, I som bibliotek præcist kan bidrage med.

Det er vigtigt at pointere, at I sagtens kan indtage flere demokratiroller på en og samme tid. Ligesom det er vigtigt at bemærke, at rollerne er sidestillede – der er ikke nogen af rollerne, der er bedre end andre. Det handler om en bevidsthed om, hvad I ønsker at opnå (jeres intention) med de demokratiaktiviteter og -indsatser, I sætter i værk.

Få inspiration og hjælp til, hvordan I kan arbejde med demokratirollemodellen i praksis ved at besøge værktøj nr. 25: Demokratiroller i AGORA Værktøjskassen. Her får I også en konkret guide til, hvordan I på organisatorisk niveau kan arbejde med modellen som et strategiredskab.

I kan også bruge demokratirollemodellen og værktøjskassen i samspil med hinanden ved først at være nysgerrig på, hvad formålet med jeres aktiviteter egentlig er via rollemodellen og herefter finde et værktøj, der understøtter lige netop den rolle.

Det er desuden anført med ikoner øverst på hvert værktøj, hvilke af de seks demokratiroller det pågældende værktøj er særligt anvendeligt til.

Læs mere uddybende om de enkelte demokratiroller på de kommende sider.

BIBLIOTEKET SOM:

Folkeoplysning

Tilbyde viden om samfundet gennem oplysning

Demokratisk øvebane

Styrke demokratiske kompetencer og forudsætninger for deltagelse

Stemme giver

Bidrage til at underrepræsenterede stemmer bliver hørt

Rum for indflydelse

Understøtte medbestemmelse i demokratiske processer

Rum for debat og samtale

Skabe dialog mellem borgere og mellem borgere og magthavere

Rum for handling og fællesskab

Give rum for handling og fællesskab i forhold til samfundsudfordringer

BIBLIOTEKET SOM **Folkeoplysning**

Intentionen med demokratiaktiviteten er at bidrage til, at borgerne opbygger viden om samfundet som demokratisk arena gennem oplysning og indsigt.

Her kan biblioteket være med til at styrke borgernes fælles vidensgrundlag som et modsvar til fx misinformation samt understøtte, at borgere har mulighed for at deltage i demokratiet på et oplyst grundlag.

Eksempel: Et arrangement omhandlende det amerikanske præsidentvalg, hvor Clement Kjærsgaard holder et oplæg, der kan give deltagerne ny viden og indsigt i det forestående præsidentvalg og vilkårene for den politiske samtale i USA.



BIBLIOTEKET SOM **Demokratisk øvebane**

Intentionen med demokratiaktiviteten er at bidrage til at styrke borgernes demokratiske kompetencer og forudsætninger for at indgå i demokratiske handlinger – store som små.

Her kan biblioteket være med til at øge borgernes demokratiske selvtillid samt styrke deres uenighedskompetencer, evne til at lytte og lyst til at deltage i den offentlige samtale.

Eksempel: Et Demokrati Fitness-arrangement hvor gymnasieelever på en workshop træner deres 10 "demokratimuskler" via en række øvelser guidet af en instruktør og på den måde styrker deres forudsætninger for at indgå i demokratiske handlinger.



BIBLIOTEKET SOM **Stemmegiver**

Intentionen med demokratiaktiviteten er at bidrage til, at underrepræsenterede og minoriserede grupper får en platform til at ytre sig.

Her kan biblioteket være med til at styrke lighed i repræsentation samt bidrage til lige muligheder for demokratisk deltagelse, så flere oplever, at de har en stemme.

Eksempel: Et samtalearrangement om sexismen i musikbranchen, hvor der med udgangspunkt i temaerne køn, magt og ulighed skabes en platform, for at kvinder kan føle sig trygge ved at fortælle om deres erfaringer med sexismen i den danske musikbranche.



BIBLIOTEKET SOM **Rum for indflydelse**

Intentionen med demokratiaktiviteten er at bidrage til, at borgerne får reel indflydelse og medbestemmelse gennem demokratiske processer.

Her kan biblioteket understøtte, at borgerne oplever, at de bliver hørt, samt at de kan få indflydelse og være med til at præge demokratiske beslutninger.

Eksempel: Et dialogmøde, hvor borgere i et lokalområde inviteres ind i en demokratisk proces, hvor de kan være med til at præge form og indhold af et nyt lokalbibliotek og på den måde får reel medbestemmelse.



BIBLIOTEKET SOM

Rum for debat og samtale

Intentionen med demokratiaktiviteten er at bidrage til at skabe dialog mellem borgere samt mellem borgere og magthavere som fx politikere.

Her kan biblioteket være med til at mindske polarisering og den afstand, der kan opleves borgere og beslutningstagere imellem samt bidrage til at styrke tillid og forståelse imellem aktører med modsatrettede interesser.

Eksempel: Et åbent arrangement, der afholdes på biblioteket forud for hvert byrådsmøde, og hvor 2-3 byrådspolitikere deltager sammen med interesserede borgere. Her indgår deltagerne i en fælles og ligeværdig dialog med udgangspunkt i emner, som er på dagsordenen til det kommende byrådsmøde, og der skabes et rum, som bringer borgere og politikere tættere på hinanden.



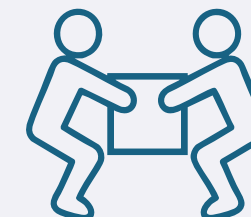
BIBLIOTEKET SOM

Rum for handling og fællesskab

Intentionen med demokratiaktiviteten er at bidrage til, at borgerne oplever handlemulighed og dannelse af fællesskaber – særligt i forhold til komplekse samfundsudfordringer.

Her kan biblioteket være med til at styrke den enkelte borgers følelse af håb og samhørighed samt tilbyde et modsvar til den apati, som nogle borgere kan føle.

Eksempel: Et åbent netværksmøde med fokus på bæredygtighed, hvor en bred vifte af foreninger og borgere inviteres til at drøfte, hvordan de sammen kan sætte spot på den grønne omstilling i byen. Mødet kan være med til at understøtte deltagerens oplevelse af fællesskab, handlemuligheder og håb i forhold til et komplekst emne.



AGORA